

EKONOMİK ŞİDDETİN TOPLUMSAL YANSIMALARINA TÜRK SİNEMASINDAN BAKIŞ: NEFESİM KESİLENE KADAR ÖRNEĞİ

A TURKISH CINEMA PERSPECTIVE ON THE SOCIAL REFLECTIONS OF ECONOMIC VIOLENCE, THE EXAMPLE OF “NEFESİM KESİLENE KADAR”

Nebiye KONUK KANDEMİR*
Birgül ALICI**

Öz

Bireyin gördüğü her türlü zarar, şiddet kapsamına girmektedir. Bu nedenle şiddet tanımlamalarında bir kategorizasyona giderek sorunu farklı yönleriyle ele almak hem tanımlama hem de çözüm üretme açısından kolaylık sağlamaktadır. Şiddet türleri içerisinde diğer şiddet türlerine göre daha az dile getirilen, ancak etkileri itibariyle yayılımı daha fazla olan ekonomik şiddet ise kişinin ekonomik imkânlarını başkasına karşı bir tehdit ve kontrol aracı olarak kullanması durumudur. Ekonomik şiddet bu çalışmada Türk Sineması’ndan Nefesim Kesilene Kadar filmi ile incelenmiş ve yöntem olarak da nitel analiz yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi tercih edilmiştir. Çalışmada, film üzerinden ekonomik şiddetin aile içinden topluma uzanan etkileri ve olası sonuçları değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Ekonomik Şiddet, Türk Sineması, Nefesim Kesilene Kadar

Abstract

Any kind of harm suffered by an individual is within the scope of violence. For this reason, categorizing the definitions of violence and addressing the problem from different aspects provides convenience in terms of both definition and solution. Economic violence, which is less pronounced than other types of violence, but has a greater spread in terms of its effects, is the use of one’s economic opportunities as a threat and control tool against others. In this study, economic violence was examined with the movie “Nefesim Kesilene Kadar” from Turkish Cinema and descriptive analysis method, one of the qualitative analysis methods, was preferred

* İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, nebiye.konuk@izu.edu.tr

** Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, birgualici@yyu.edu.tr

as a method. In the study, the effects and possible consequences of economic violence extending from family to society were evaluated.

Keywords: Violence, Economic Violence, Turkish Cinema, Nefesim Kesilene Kadar

Giriş

Şiddet en genel yaklaşımla bireye fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik açıdan zarar verilmesidir. Bu, üçüncü şahıslar tarafından çeşitli sebepler öne sürülerek gerçekleştirilen bir eylem olabileceği gibi aile içerisindeki bireyler arasında da mümkün olabilmektedir. Burada altı çizilmesi gereken husus, aile içi şiddetin, toplum içindeki şiddet davranışını besleyen ve olumsuz anlamda şiddeti güçlendiren yönleridir.

Ekonomik şiddet ise iş ortamlarında ve aile içinde uygulandığı biçimleriyle iki farklı açıdan ele alınabilir. Şöyle ki ekonomik şiddet – erkek ya da kadın fark etmeksizin – çalışma ortamında emeğin karşılığını vermeme, yapılan işleri yok sayma, terfi şartlarını yok sayma şeklinde olabileceği gibi aile içinde daha çok kadına, çocuğa ve yaşlılara çeşitli şekillerde yüzünü gösterebilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün kategorilere ayırarak tanımladığı şiddet; yoksunluk ana kategorisinde ele alınmıştır. Özellikle ekonomik şiddette, kaynaklardan yoksunluk belirgin bir biçimde diğer şiddet türlerine zemin hazırlamaktadır. Çalışmada da şiddet türlerinden ekonomik şiddet ve onun toplumsal sonuçlarına ağırlık verilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz yönteminin, çalışmanın sosyolojik alt yapısını ortaya koymak adına tercih edildiği çalışmada, ekonomik şiddetin aile içinden topluma uzanan etkileri ve olası sonuçları “Nefesim Kesilene Kadar” filmi özelinde incelenmiştir.

Ekonomik şiddet ve sinemada ekonomik şiddet eksenli bir çalışma olması nedeniyle bu alanda yapılacak olan araştırmalara ışık tutacağı düşünülen çalışmanın amacı ise günümüz Türk Sineması'nda ekonomik şiddetin nasıl ve ne şekilde aktarıldığını tespit etmeye çalışmaktır. Bu bağlamda öncelikle konunun sosyolojik yaklaşımla kavramsal çerçevesinin ortaya konması için toplumsal sorun olarak şiddet, nedenleri ve etkileri, daha sonra ekonomik şiddet, sinemada ekonomik şiddet ve son olarak da ekonomik şiddet ekseninde “Nefesim Kesilene Kadar” film analizine yer verilip sonuç bölümünde de konunun genel bir değerlendirmesi yapılacaktır.

1. Toplumsal Sorun Olarak Şiddet, Nedenleri ve Etkileri

Şiddet kavramı ele alındığında fiziksel, psikolojik ve ekonomik açıdan bireyi ve ona bağlı olarak toplumu, birbirinden keskin çizgilerle ayıramayacak, birbirini etkileyen süreçlerden, sosyal hadiselerden söz etmek mümkündür. Bu toplumsal sorunun ele alınmasını zorunlu kılan en önemli açmazlardan birisi, bir sarmal şeklinde şiddet görenin şiddeti uygulayan şekline dönüşme ihtimalinin yüksek olması, şiddetin öğrenilen bir yönünün olmasıdır. Buna ek olarak Türkiye açısından bazen

farkında olarak bazen olmayarak şiddeti hazırlayacak ve normalleştirecek zeminin kültürel yapı tarafından hazırlanması sorun ile mücadeleyi güçleştirmektedir. Çünkü şiddet kültürel yapının hazırladığı bu zemin ile bazı durumlarda farkına varılması güç olan ve fiziksel şiddetten daha uzun etkili tesirler bırakabilecek durumlara yol açabilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2020) şiddeti, “Gücün ya da fiziksel kuvvetin; tehdit yoluyla ya da gerçekte; fiziksel zarar, ölüm, psikolojik zarar, gelişme engeli ya da yoksunluğa neden olacak şekilde; kendine, bir başkasına ya da bir grup veya bir topluma karşı niyetli biçimde kullanılması” olarak tanımlamakta, şiddetin meydana geldiği bağlamları ve şiddet türleri arasındaki etkileşimleri anlamının yararlı bir yolu olabilecek bir şiddet tipolojisi sunmaktadır. Dünya Sağlık Örgütünün şiddet tipolojisi, şiddetin uygulanabileceği dört modu fiziksel; cinsel, psikolojik saldırı ve yoksunluk şeklinde dört ana kategoride ele alır. Ayrıca şiddetin genel tanımını, mağdur-fail ilişkisine göre üç alt türe ayırır. Kendine yönelik şiddet, failin ve mağdurun aynı birey olduğu ve kendine zarar verme ve intihar olarak alt gruplara ayırdığı şiddeti ifade eder. Kişilerarası şiddet, bireyler arasındaki şiddeti ifade eder. Aile ve yakın partner şiddeti ve toplumsal (community violence) şiddet olarak alt bölümlere ayırır. Aile içi şiddet çocuklara, yakın partnere şiddeti ve yaşlı istismarını, kötü muameleyi içerir. Toplumsal şiddet tanıdıklara ve yabancılara uygulanan şiddet olmak üzere ikiye ayrılır ve gençlik şiddetini içerir; yabancılardan saldırısı; mülk suçlarıyla ilgili şiddet; işyerlerinde ve diğer kurumlarda şiddeti kapsar. Toplu şiddet ise daha büyük birey grupları tarafından işlenen şiddeti ifade eder ve sosyal, politik ve ekonomik şiddete ayrılabilir.

Şiddeti destekleyen toplumsal dinamikleri ele almak, konuyu açıklamak açısından önem arz etmektedir. Kullanılan dil, yerleşik toplumsal cinsiyet algısı şiddetin toplumsal yönlerini anlamaya ışık tutan göstergelerdir. Oktay’ın da belirttiği gibi Türk ailesinde erkek evladın ve kız evladın yetiştiriliş tarzı; bazı davranışların erkek bazı davranışların ise kadın davranışı olarak nitelendirildiği, erkeklerin şiddeti normalleştirdikleri, atasözleriyle desteklendiği ve zihinlere yerleştirdiği belirtilmektedir (Oktay, 2015, s.112). Aile ve akrabalık ilişkilerini incelediği çalışmasında Ergan; atasözlerinde, anne, baba ve çocuklardan meydana gelen Türk aile yapısında kadının statüsünün düşük olduğunu, aile içinde annelik rolü ile ön plana çıktığını, erkeğin evde reis rolünde olduğunu, eşi ve çocukları üzerinde otorite sahibi olduğunu belirtmektedir (Ergan, 1999, ss.25-29). Dolayısıyla atasözlerinde yer alan toplumsal cinsiyet vurgusunda, toplumsal davranış biçimlerinde, şiddeti tetikleyen, besleyen öğeler içerdiğini söylemek mümkündür.

Şiddetin kültürel nedenlerinin yanında Haylı ve Gökdoğan’a göre yoksulluk, alkol kullanımı, ekonomik sıkıntılar, eşler arasında uyumsuzluk, kıskançlık ve kadına yönelik cinsel istismar, aile içi şiddete sebep olan farklı faktörler arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra, hormonların etkisi, şizofreni, paranoid şizofreni gibi kişilik sorunları gibi bireylerde görülen biyolojik nedenlerin de etkili olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca; kişinin mutsuz olması, kendini değerli hissetmemesi gibi psikolojik nedenler, aile içinde yaş farkı olması, dini etkenler de aile içi şiddetin nedenleri arasında gösterilmektedir (Haylı & Gökdoğan, 2019, s.633). Şahin ve Yıldırım’ın (2019, s.140) araştırma bulgularına göre;

“...düşük eğitim ve refah seviyeleri, çocuklukta kötü muameleye maruz kalma öyküsü ve aile içi şiddete tanık olma, evlilik uyumsuzluğu ve memnuniyetsizlik, aile içi iletişimde zorluklar, anti-sosyal kişilik bozukluğu, alkol ve uyuşturucunun zararlı kullanımı, kadınların şiddeti kabul etme tutumları, erkeklere daha yüksek ve kadınlara daha düşük statüye imtiyaz veren cinsiyet normları, kadınların düşük düzeyde ücretli istihdama erişimi durumlarında şiddete maruz kalma olasılığının daha yüksek olduğu” söylenebilmektedir.

Mertoğlu da araştırmasında, her gruptaki öğrenim düzeyinde aile içi şiddet görülmele birlikte öğrenim durumu ile şiddet mağduru olma arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir. Ayrıca öğrenim durumu seviyesi düştükçe şiddet mağduru kadın ve şiddet uygulayan erkek oranında artış görüldüğünü destekleyen başka araştırmaların da olduğu belirtilmektedir (Mertoğlu, 2014, s.4349). Kadınların erken yaşta ve eşlerin birbirlerini tanımadan evlenmeleri önemli bir toplumsal sorun olarak lanse edilirken kadınlara ek çocuklarla ilgili sorunlar da şiddete zemin hazırlayan etmenler olarak dile getirilmektedir. İşsizlik, yoksulluk gibi ekonomik sıkıntılar, erkeğin sınırlı olması, kıskançlık, aldatılma-ihanet şüphesi, ayrılma isteği, sorumsuzluk, erkeğin başka eşinin olması, erkeğin kötü alışkanlıkları, kadın çalışsa da ev ihtiyaçlarında erkeği zorlaması gibi nedenler şiddetin kaynakları arasında aktarılmaktadır (Yaşar, 2017, s.3). Boyacıoğlu'nun da belirttiği gibi şiddetin nedenleri bazen de birtakım modeller ile izah edilmektedir. Ekolojik model olarak adlandırılan bu modelde kadına yönelik şiddet farklı düzeylerde ele alınmaktadır, en içteki halka bireylerin kişisel özelliklerini, ikinci halka ilişkinin özelliklerini, üçüncü halka sosyal etkenleri, son halka ise toplumun özelliklerini temsil etmekte, bu model, kişisel, durumsal ve sosyokültürel etkenleri bir arada ele alarak kadına yönelik şiddetle mücadelede de temel bir anlayış sunmaktadır (Boyacıoğlu, 2016, s.128).

Birçok araştırmada anne-babalarından şiddet gören ergenlerin şiddet eğilim düzeylerinin, diğerlerinin şiddete eğilimlerine göre daha yüksek olduğu, şiddetin aile içinde yaşananlar üzerine temellendiği, anne veya baba tarafından istismar edilen ya da aralarındaki şiddete tanık olan çocukların yaşam biçimlerini, ilişkilerini etkileyerek kendi çocuklarını istismar etmelerine yol açabileceği belirtilmektedir (Gençoğlu, Kumcağız & Ersanlı, 2014, ss.648-649). Özgentürk de bununla ilgili, “Sosyal Öğrenme Teorisinin aile içi şiddete etkisini ölçmek için yapılan çalışmalar göstermiştir ki çocukluk çağında şiddete maruz kalan ya da şiddete şahit olan çocukların ileriki yaşlarda şiddet kullanma oranı hiç şiddet görmeyen kişilere oranla daha fazla çıkmıştır” (Özgentürk, Karğın & Baltacı, 2012, s.74) demektedir. Diğer toplumsal davranış biçimlerinde olduğu gibi toplumsal öğrenme ile yerleşen ve geleneksel bir form alan davranış biçimlerini değiştirmek ve şekillendirmek bazen uzun süre almakta bazen ise mümkün olamamaktadır. Aktaş da bu noktada gerçekte sorunun hiç olmaması özlenen ve istenen bir durum olmakla birlikte şiddeti tamamen ortadan kaldırabilen bir toplumun neredeyse yok gibi olduğunu ifade etmektedir. Ona göre fiziksel, duygusal ve ekonomik şiddetin çok faktörlü özelliği nedeniyle sorunu en aza indirmek için uzun erimli ve çok boyutlu çalışmalara ihtiyaç vardır (Aktaş, 2006, s.16). Toplumsal sorunlara dikkat çeken etkin ve verimli bir araç olarak sanatsal ürünler de bu kapsamda düşünülebilir.

Şiddetin beslenip güç aldığı bu nedenlerle birlikte şiddetin etkileri de ele alınması gereken bir diğer konudur. Aile içi şiddeti en üst düzeyde yaşayan ve sığınma evine başvuran kadınların baş etme yaklaşımlarını ele alan bir çalışmada; şiddetin öncelikle kültürel kodlardan olmak üzere, ekonomik ve ruhsal sorunlarla beslendiği, destek göremeyen kadınların çocukları ile birlikte çaresizliğe sürüklendiği belirtilmektedir (Erdoğan, Aktaş, & Bayram, 2009, s.820). Diğer bir deyişle şiddet kültürel faktörler sebebiyle güçlenebilmekte, şiddet gören kadınların çocuklarını da etkilemesi örneğinde olduğu gibi etkisini katlanarak artırabilmektedir.

Oktay (2015, ss.71-72), şiddete uğrayanların yaşam kalitesinin düşmesi, sosyal hayata ve çalışma yaşamına katılımlarının azalması, şiddetin kuşaklar arasında aktarılması, bireylerin sosyal, kültürel, ekonomik ve psikolojik açıdan çökmesine zemin hazırlamaktadır diyerek şunları ifade etmektedir:

“Kadına yönelik şiddet kesi, kırık, iç organ yaralanmalarına, organ kayıplarına, kalıcı sakatlıklara, istenmeyen gebeliklere, HIV dâhil cinsel yolla bulaşan hastalıklara, PID ve düşüklere neden olabilmektedir. Ayrıca şiddet gören kadınlarda kronik pelvik ağrı, astma ve baş ağrıları sık görülen sağlık sorunları olurken madde kullanımı ve korunmasız cinsel ilişkide bulunma gibi kendine zarar verici davranışlara da sık rastlanmaktadır. Şiddet gören kadınlarda depresyon, korku, anksiyete, azalmış özbenlik saygısı, cinsel işlevlerde bozukluklar, yeme problemleri, obsesif kompulsif davranış bozukluklarıyla, post travmatik stres bozukluğu gibi rahatsızlıklar ortaya çıkabilmektedir. Şiddete uğrayan kadının yaşadığı travmadan dolayı işine gidememesi veya işine devam ediyorsa verimsiz çalışması, dolayısıyla yoksulluğa maruz kalma tehlikesi de olumsuz etkilerdendir. Şiddet, kadını intihara sürükleyebilmekte, cinayete kurban gitmesine neden olabilmekte, anne ölümlerini arttırmakta ve HIV/AIDS'in yayılmasına neden olabilmektedir. Kadına yönelik aile içi şiddete tanık olan çocuklarda da anksiyete, depresyon, düşük benlik saygısı ve düşük okul performansı ortaya çıkmaktadır.”

Aile içi şiddetin, çocuklar üzerinde istismar eden ya da istismar edilen olma, depresyon, sigara içme, obezite, yüksek riskli cinsel davranışlar, istenmeyen hamilelik, alkol ya da madde kullanımı gibi birçok etkisinden söz edilebilir (Kahraman & Çokamay, 2016, s.324). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2009, s.190, 187) sonuçlarına göre her 10 kadından 4’ünün fiziksel şiddete maruz kaldığı, şiddetin Türkiye için ne boyutta olduğunu gösteren bir veridir. Aynı araştırmaya göre Türkiye’de evlenmiş kadınların %32’sinin yaşadığı fiziksel şiddetin sebepleri arasında %18 oranında ekonomik sıkıntıların yer aldığı ve ekonomik sıkıntıların erkekler açısından uyguladıkları şiddeti meşrulaştırma aracı olarak kullandıkları da ifade edilmektedir. Yapılan başka bir araştırma sonuçlarına göre; en az bir kez eş veya eski eş tarafından şiddete maruz kalma yaygınlığı % 27,2 ve % 13,6’dır. Kadınlar, % 39.4 duygusal şiddet/istismar, % 24.4 ekonomik şiddet/istismar, % 23.3 fiziksel şiddet, % 9.8 cinsel şiddet türlerinden en az birine maruz kalmaktadır. Aile içi şiddete maruz kalma ise kadınların yaşam kalitesinin tüm alanlarını bozmaktadır. Özellikle eşin çocukluk döneminde şiddete maruz kalmış olması, her türlü şiddet ile önemli ölçüde ilişkili bir faktördür (Şahin & Dündar, 2017, ss.203-210). Özetle, bahsedilen olumsuz etkileriyle birlikte şiddete maruz kalma oranlarına bakıldığında fiziksel, cinsel, duygusal şiddetin yanında ekonomik şiddet de yer almaktadır.

2. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet diğer şiddet türlerine göre daha az dile getirilen, ancak etkileri itibariyle yayılımı daha fazla olan bir şiddettir. Parsova ve Eroğlu (2018, s.164) kadına yönelik ekonomik şiddeti kadının maruz kaldığı şiddet türleri içerisinde “kadının ruh ve beden sağlığını etkileyen olumsuz koşullardan kurtulabilme gücünü ekonomik bağımsızlığından alabileceği ve kadının ekonomik bağımlılığının diğer şiddet türlerine maruz kalma durumunda kadının direncini kırabileceği ihtimali yüzünden” en etkili olan şiddet türü olarak betimlemektedirler.

Bir tanım yapmak ve çerçeve oluşturmak gerekirse ekonomik şiddet;

“... istismarcı eşin, kurbanın ailedeki ekonomik bütün kaynaklara ulaşımını kontrol altında tutması olup söz konusu kaynaklar; para, sigorta, yemek, kalacak yer, ulaşım araçları olabilmektedir. Bu ekonomik kaynakları bir kontrol aracı olarak kullanan istismarcı eşin davranışları yalnızca kurbanın değil çocukların da zarar görmesi ile sonuçlanabilmektedir. Ekonomik olarak kontrol sağlama, kadını ekonomik olarak bağımlı yapan ve yoksulluğa sürükleyen bir şiddet şeklidir. Ekonomik kontrol sağlamaya yönelik olan bu tutum, aynı zamanda ülkenin de kalkınmasını engelleyen bir sorun olmaktadır” (Kahraman & Çokamay, 2016, s.323).

Ekonomik şiddetin kadının çalışmasına izin vermemek, istemediği işte zorla çalıştırmak ya da iş hayatını etkileyecek kısıtlamalar getirmek, terfi etmesine engel olmak, kişinin gelirene, mal varlıklarına el koymak veya çok az para ile yapılması mümkün olmayan şeyleri talep etmek, ihtiyaçlarını almasına izin vermemek, ailenin ekonomik durumu hakkında bilgi vermemek, fikrini almamak gibi hangi davranış biçimlerini içerdiğini söylemek mümkündür (Can & Coşar, 2009, s.125). Kadının çalışma hayatına katılmasının, gelir elde etmesinin engellenmesinin, istemediği bir işte çalıştırılmasının, kazandığı paranın elinden alınması durumlarının yanı sıra aile geçimini sağlama görevinin yüklenmesi, ev içinde harcanan emeğinin maddi karşılığının olmaması, bazı ailelerde kadınların miras haklarından mahrum edilmesi de kadına yönelik ekonomik şiddet durumlarına örneklerdir (Eşkinat, 2013, s.292). Ayrıca, Işık'ın da belirttiği gibi İşgücü piyasasındaki, eğitimdeki, siyasetteki, karar mekanizmalarındaki ayrımcılık ve eşitsizlikler, kadınların düşük gelirli işlere, kötü, statüsü düşük işlere mahkûm bırakılması gibi ekonomik güç elde etmesini engelleyici uygulamalar ve Kadının erkeğe bağımlı hale getirilmesi de ekonomik şiddetin versiyonlarıdır (Işık, 2007, s.117'den akt. Gökçaya, 2011 s.105).

Ekonomik şiddet; her şeyden önce kadınların fiziksel ve ruhsal sağlıklarını olumsuz yönde etkileyebilmekte, ekonomik şiddete bağlı olarak psikosomatik ağrılar oluşabilmektedir. Buna ek olarak ekonomik şiddet, bireyin yalnızlaşması, sosyal izolasyon ve zayıf etkileşimin olduğu toplumlar yaratabilmektedir (İnci, 2019, s.203). Ekonomik şiddetin doğrudan ve dolaylı olası toplumsal sonuçları ele alındığında bireyin kendisine verdiği zararlar ve dolayısıyla toplumsal yansımaları görülebilir.

Ekonomik şiddetin fazlaca dile getirilmemesinin ardında ise Taşkale ve Soygüt'ün de vurguladığı gibi yaygınlığı yüksek olan şiddet türlerinden olan sözel, duygusal ve ekonomik şiddetin, fiziksel

ya da cinsel şiddet eşlik etmediğinde saptanmasının zor olması sorunu yer almaktadır (Taşkale & Soygüt, 2016, s.8). Bu bağlamda adli boyutun yanı sıra ekonomik şiddetin bir şiddet türü olarak algılanmadığı, cinsiyet ayrımı yapmaksızın eşlerin birbirlerine ve çocuklarına ekonomik şiddet uygulamalarına rağmen bunu şiddet kategorisinde değerlendirmedikleri söylenebilir.

Kocadaş ve Kılıç'a göre sosyo-kültürel yapının ve ekonomik özgürlüğün şiddeti kanıksama üzerine etkisinin olduğunu, şiddetin kadınlar tarafından çokta yadırganacak bir durum olarak algılanmadığını söylemek mümkündür (Kocadaş & Kılıç, 2012, s.359). Ekonomik kaynakların kadın üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol aracı olarak kullanılması, tek seferlik eylemlerden çok sürekli bir durumu tarif etmektedir (Oktay, 2015, ss.69-70). Ayrıca ekonomik şiddet Oktay'ın da belirttiği gibi süreklilik arz eden bir durum olması dolayısıyla önem arz etmektedir.

Yılmaz ve Öz'ün aktarımıyla ülkemizde ekonomik şiddete maruz kalma durumunun yapılan araştırmalar değerlendirildiğinde %18 ile %56 arasında değiştiği belirtilmektedir (Yılmaz & Öz, 2017, s.98). Boşanmış kadınlarla yapılan bir araştırmada ekonomik şiddete maruz kalanlar ise elde ettikleri geliri özgürce kullanamayanlar, iş hayatı engellenenler, erkeğe göre ekonomik anlamda daha güçlü olduğu için içten içe eşinin tepkisini çektiğini hissedenler, evliliğin sona ermesi ile birlikte eski eşin mal kaptırmama telâşi karşısında şaşkına dönenler, evini terk etmek zorunda kalanlar, yeni bir düzen kurmanın tüm yükünü taşıyanlar ve eski eşin bireysel borçlarını boşandıktan sonra ödemeye devam edenler olarak ifade edilmiştir (Eşkinat, 2013, s.301).

Bireyin doğrudan kendisine verdiği zararlar, bedene zarar verme, alkol sigara ve madde bağımlılığı, para kullanımını öğrenememe, lüzumsuz para harcama ya da para harcamayı bilmememe; kumar, bahis, loto oyunlarına yatırım yapma, dolandırıcılık, hırsızlık, yanlış ve uygunsuz evlilik kararı, gayri meşru çocuk sahibi olma ve problemlerin artışı, evi terk etme ve buna bağlı olarak barınma sorunu, kaldıramayacağı psikolojik ve ekonomik yükler alma, bedene ve psikolojiye uygunsuz işlerde çalışma, yaşa ve cinsiyete uygun olmayan işlerde çalışma veya çalıştırılma, emeğin karşılığını alamama, eksik ücret ödenmesi, işgücünün kötüye kullanılması, sağlık güvencesinden yoksun işlerde çalışma, çalıştırılma, gayri meşru işlere teşebbüs, ekonomik şiddetin bireye doğrudan verdiği zararlar olarak sıralanabilir. Bu etkenlere ek olarak düşük eğitim seviyesi, topluma adaptasyon sorunları, toplumsal ahlaki değerlere yabancılaşma, değer yoksunluğu, ahlaki çöküş, çocuklara şiddet uygulayan ebeveyn olma eğilimi, psikolojik duygusal rahatsızlıklar, çocuk veya yaşlı evlerinde bakımda devlete yük getirme, taciz, tecavüz, fuhuş, fuhuşa zorlanma, öldürme, yaralamalı vakalara ortak olma, çetelere katılma, dilencilik yapma gibi sonuçlar, topluma şiddetin başka formları biçiminde yansıyan sonuçları olabilmektedir. Bahsedilen şiddete dayalı bu unsurları birbirlerinden bağımsız, sadece bireye zarar veren sonuçlar şeklinde yorumlamak güç gözükmektedir. Öte yandan ekonomik şiddete uğramış bir birey, meşrulaştırdığı, içselleştirdiği bir davranışı topluma yansıtabilmektedir. Bir örnek ile izah etmek gerekirse ele alınan film analizinde de görüldüğü gibi ekonomik şiddete uğrayan bir kadın yalanlarıyla kandırmak, hırsızlık yapmak ve barınma sorunu ile karşılaşmak gibi durumlarla hem kendine hem de topluma zarar verebilmektedir.

3. Sinemada Ekonomik Şiddet

Şiddeti temel alan araştırmalara bakıldığında, kitle iletişim araçları ile bağlantılı yapılan çalışmalar genellikle görsel iletişim araçlarından televizyon üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu anlamda televizyon da yayınlanan şiddet görüntülerinin sunumuna ilişkin genel hatlarıyla iki farklı bakışın varlığından söz edilebilir. Bunlardan birincisi medyanın toplumda var olan şiddeti aktardığı ve toplumsal ya da bireysel ölçütte şiddetin yaygınlaşmasına doğrudan bir katkısı olmadığı yönündedir. İkincil olarak sözü edilen görüş ise toplumda var olan şiddetin insanın tarihsel süreciyle başladığı ve bu noktada şiddetin toplumun kendi dinamikleriyle ilişkili olduğunu ele almış olup kitle iletişim araçlarının ve özellikle televizyonun toplumda var olan şiddeti sıklıkla haber öğesi olarak kullandığı ve toplumda saldırgan davranışları tetiklediği yönündedir (Pınarbaşı vd., 2018, s.376).

Bir diğer görsel iletişim aracı olan sinema da topluma yeni bir bakış açısı kazandırma anlamında izleyicilerine, toplumsal hadiselerin farklı yönlerini görebilme imkânı sunmaktadır. Bu anlamda yönetmen, sıradan ve basit gibi görünen, alışıl gelmiş tüm olayları ve patolojik bir davranış biçimi olsa bile toplum tarafından normalleştirilmiş bazı davranışları, etkili bir şekilde eserine aktarabilmektedir. Dolayısıyla sinema, toplumsal olguların gerek mevcut durumunu analiz etme gerek geleceğe dair öngörülerde bulunabilme açısından en önemli kitle iletişim araçlarından biridir.

Resim, fotoğraf gibi diğer sanatlara göre hikâye anlatımında daha başarılı olması ve izleyicisiyle empati kurma konusunda daha avantajlı olması, sinemada şiddet gibi toplumsal olguları bambaşka boyutuyla ekrana taşımiştır (Göl & Sepetçi, 2018, s.26). Sinemada şiddetin ele alınışına bakıldığında ise öykülü filmlerin ilk çıktığı yıllara kadar gitmemiz mümkündür. Önceleri yüzeysel olarak gerek güldürü filmlerinde gerekse western türü filmlerde görülen şiddet olgusu, zamanla daha detaylı bir konu olarak sinemada işlenmeye başlamıştır. Erkanı'ya göre zamanla toplumsal psikopatoloji denilen sağlıksız toplum olgusu, şiddeti besleyen ana kaynak hâline gelmiştir. Bu noktada Erkanı, gelecek umutların yitilmesi, savaş, alkol ve uyuşturucu kullanımının yaygınlaşması, derin hukuksal eşişsizlikler, ataerkil aile sisteminde hiyerarşik katılık, kendini yoksul hissetme, kitle iletişim araçlarının toplumsal ajitasyonlarda aktif rol olmaya başlaması, toplumsal etik değerlerin ve devlete olan güvenin yitirilme deneyimleri, otoriter eğitim sistemlerinin baskıcı tutumu, yoğun toplumsal değişiklikler (istikrarsız yönetimler), seks pazarlarının meşrulaşması gibi sağlıksız toplum özelliklerinin toplumsal patolojinin önemli belirtilerinden olduğunu ifade etmektedir (Erkanı, 2014, s.21).

Şiddet, sinemada farklı şekillerde ve mesajlarla izleyiciye yansıtılabilmektedir. Örneğin şiddet, dram ve melodram gibi türlerde “psikolojik şiddet”, bir komedi filminde ise “sözlü şiddet” şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Farklı şekillerde sunulan şiddet gösterimi, izleyicinin ilgisini daha çok çekmekle birlikte şiddetin toplumdaki yansımalarını ve etkilerini de değiştirebilecek güce sahiptir (Balabanlar, 2020, s.245). Günümüzde özellikle Türkiye özelinde düşündüğümüzde toplum baskısına yönelik şiddet ve aile içi şiddet, sinemada sıklıkla ele alınan toplumsal meselelerin başında

gelmektedir. Bunlardan aile içi şiddet, ister fiziki ister ekonomik şiddet olsun, toplum tarafından dile getirilmeyen, açıkça konuşulmayan patolojik toplumsal kabule bir örnek teşkil etmektedir.

Türk Sineması'nda ilk şiddet içerikli sunumlara bakıldığında ise Muhsin Ertuğrul'un yönetmenliğini yaptığı 1920'li yıllardaki filmlere kadar gitmek mümkündür. Yerli sinema üretiminin arttığı ve sinema dilinin geliştiği Yeşilçam Dönemi'nde ise özellikle Ömer Lütfi Akad'ın Vurun Kahpeye (1949), Kanun Namına (1952), Metin Erksan'ın Kuyu (1968), tarihi Malkoçoğlu, Tarkan serileri (Söğüt, 2020, s.249), Ayhan Işık, Cüneyt Arkın, Tarık Akan, Yılmaz Güney, Kadir İnanır gibi önemli jönlere yer aldığı kimi filmler, şiddetin duygusal, fiziksel ve ekonomik farklı türlerinin açılımlarını gördüğümüz filmler olmuşlardır.

Şiddetin farklı açılımları, her dönemin dinamikleri ekseninde farklı şekillerde bu filmlerde yer almışlardır. Örneğin Yeşilçam Dönemi'nin ilk yıllarındaki salon filmlerinde genellikle duygusal şiddetin yoğun kullanımına rastlanmakla birlikte 1960'lı yılların sonlarından itibaren fiziksel şiddetin yoğun olarak kullanıldığı aksiyon filmleri ve tarihi filmleri görülmeye başlamıştır. Yerli sinemanın altın çağı olan 1960'lar, aynı zamanda toplumsal gerçekçi filmlerin şiddeti gerçekçi açılımlarıyla yansıttığı filmlere kapılarını aralamıştır. Yılanların Öcü (1962), Susuz Yaz (1963), Karanlıkta Uyananlar (1964) gibi yapımlarda duygusal, fiziksel ve ekonomik şiddet gibi farklı açılımlarını görebileceğimiz şiddet içerikli filmler döneminin ses getiren yapımları olmuşlardır.

1970'lere gelindiğinde gerek ülkedeki siyasi ve ekonomik atmosferin getirdiği karışıklıklar gerekse televizyonun yaygınlaşmasıyla birlikte sinema salonlarına izleyici çekmek başlı başına bir mesele hâline gelmiştir. Bu dönem toplumsal sorumluluklar sonucu üretilen "eleştirel siyasal filmler" ve ticari çıkarlar doğrultusunda üretilen "seks filmleri" yoğunlukta olmakla birlikte yine "güldürü" ve "tarihsel kostüme avantür" filmleri de sinemalarda boy göstermeye başlamıştır (Kuyucak Esen, 2010, ss.159-160). Böylelikle şiddetin cinsel ve politik türleri gibi farklı açılımlarında da yoğunluk gözlemlenmeye başlamıştır.

Sinemada giderek artan şiddet içerikli eğilimlerin arka planında aslında modernleşen Türkiye'nin sancuları bulunmaktadır. Köylerden şehirlere artan göç olgusu, modernleşen hayata ayak uydurma çabası, işsizlik, kadınların da çalışma hayatına katılmak zorunda kalmaları, sinemada da şiddetin olağan olarak gösterildiği öyküleri ve buna ilgi duyan kitleleri meydana getirmiştir. Modernleşme sürecindeki Türkiye'de 1970'lerden itibaren gözlemlenmeye başlayan ve ekonomik şiddetin ana ekseninde işlendiği Yılmaz Güney'in Umud (1970) Nejat Saydam'ın Asiyeye Nasıl Kurtulur (1973), Yavuz Özkan'ın Maden (1978) gibi filmler, sonrasında da artarak devam etmiştir.

1980'lerde şiddeti konu alan filmlere bakıldığında mevcut otorite ve yerleşik düzene başkaldırıya – yönetmenin kişisel tercihiyle sınırlı olsa da – genellikle eleştirel yaklaşıldığı ve onanmadığı görülmektedir. Örneğin siyasi suçluların işkenceleri konu edildiğinde kahramanların değişim karşısındaki çıkmazları ve bireysel çelişkileri verilmektedir (Pişkin, 2011, ss.585-591). Ekonomik şiddette de durum farklı değildir. Acımasız ağa tipi yerine sisteme ayak uyduramayan Züğürt Ağa (1985)'ya gülünür. 1973 yapımı Asiyeye Nasıl Kurtulur'da cinayet işleyip namusunu temizlemesi ile

bir nevi kurtuluşa eren Asiyi, 1986 yapımı aynı isimli filmde genelevi patroniçesi olarak sistemin işleyişine hizmet ettiği için kurtulur.

1980'lerin sonlarından itibaren özellikle 1990'larda yükselişe geçen ve 2000'lerde de devam eden bu yaklaşımda, serbest piyasa ekonomisiyle ilgili toplumsal değişim sancuları yaşayan girişimci, bireyci yeni karakterlerin daha az sorunlu dünya özlemlerine tanık olunur. Genellikle 1990'lardaki filmlerde, değişen toplumsal hayata karşı birey, kendi kişisel çıkarları ve intikamı için 2000'lerde ise ülkesi ve diğer yüksek hedefleri için şiddet eyleminde bulunurken gösterilerek şiddet eylemi daha meşru bir zemine oturtulur. Bununla birlikte 1990'ların sonundan itibaren 2000'leri de kapsayan süreçte filmlerde, kurumsal güçlerle ve ülkeye hâkim olan değer yargılarıyla uzlaşma ve toplumsal hayatın karmaşasında incinen kahraman erkek modelinin yeniden kurulmasına çalışıldığı söylenilebilir. Böylece dış dünyada ezilen, ekonomik zorluklar yaşayan erkek kimliğinin kurtarılması hedeflenmiştir. Örneğin "Kurtlar Vadisi" (2003) ve sinema uyarlaması Kurtlar Vadisi Irak (2006) ve "Deli Yürek" (1998) televizyon dizisiyle bu dizinin sinema versiyonu "Bumerang Cehennemi" (2001), gerek kanunlarla gerekse polis ve diğer devlet güçleriyle uzlaşım hâlinindedir. Bu şekilde toplumsal adalet adına erkek gücünün serbest piyasa koşullarına rağmen yeniden oluşturulmasına çalışılmıştır (Pişkin, 2011, ss.583-592). Dolayısıyla 1980'lerden itibaren genellikle ekonomik şiddetin sunumu da her ne kadar eleştirel gibi görünse de mevcut ataerkil sistemin devamını ve sistemin sürekliliğini olumlayan tarzda karşımıza çıkmaktadır.

3.1. Nefesim Kesilene Kadar Filmine Ekonomik Şiddet Eksenli Bakış

Sosyolojik açıdan kavramsal çerçevesi ortaya konulan şiddet, ekonomik şiddet ve sinemada ekonomik şiddet olguları, bu bölümde Nefesim Kesilene Kadar (2015) filmi özelinde nitel analiz yöntemlerinden betimsel analiz ekseninde incelenmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi, konunun sosyolojik kavramsal çerçevesini belli kategorilerle ortaya koyma uygunluğu nedeniyle tercih edilmiştir. Ekonomik şiddetin aile içinden topluma uzanan etkileri ve olası sonuçları bu kapsamda değerlendirilmiştir.

"Betimsel analiz temelde dört aşamadan oluşmaktadır. Bunlar; betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, Bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması aşamalarıdır" (Altunışık vd., 2010, s.322). Bu aşamalar şu şekilde özetlenebilir:

Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturmada; araştırma sorularından, görüşme veya gözlemle elde edilen verilerden veya araştırmanın kavramsal çerçevesinden bir yol haritası belirlenmektedir. Buna göre verilerin neye göre düzenlenip sunulacağı tespit edilmektedir. Önceden belirlenen bir kavramsal çerçeve olmadığında betimsel analizi kullanmak güç olup böyle bir durumda belirlenecek temalar, yanlış veri düzenlemesine ve veri kaybına neden olabilmektedir. Tematik çerçeveye göre verilerin işlenişinde; daha önce oluşturulan çerçeveye göre elde edilen veriler okunup düzenlenmektedir. Buna göre bazı veriler çalışma dışında bırakılabilmektedir. Ayrıca bu safhada daha sonra sonuç yazımında kullanılacak doğrudan alıntılar da seçilmektedir. Bulguların tanımlanması ve

yorumlanması aşamalarında önce düzenlenen veriler tanımlanıp gerekli yerlerde doğrudan alıntılarla desteklenmektedir. Sonra tanımlanan bulgular açıklanıp ilişkilendirilip anlamlandırılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2008, s.224). Filmde de ekonomik şiddetin toplumsal yansımalarına ilişkin tema ve bulgular alıntılarla desteklenerek yorumlanmaya çalışılmıştır.

Film, yetiştirme yurdunda büyüyen, sonrasında kalacak yeri olmadığı için ablası ve eniştesinin evinde kalmak zorunda olan Serap'ın hikâyesini anlatmaktadır. Serap'ın en büyük arzusu uzun yol şoförü babası ile aynı eve çıkmaktır. Bir tekstil atölyesinde çalışmaktadır. Boşanmış anne ve babanın duygusal şiddetinden, eniştesinin ve babasının ekonomik şiddetinden süzülen bir hayatın içerisinde kendisine yaşama biçimi oluşturma çabasındadır. Bu çaba içerisinde ekonomik şiddetin toplumsal sonuçları filmde özellikle Serap karakteri ekseninde karşımıza çıkmaktadır. Serap'da gözlemlenen dönüşüm, aslında toplumdaki dönüşümün de bir aynası gibidir. Çalışmanın literatür inceleme verilerinden ve filmde tespit edilen bulgulardan yola çıkıldığında tematik çerçeve ekonomik şiddet görmenin bireyi ahlâki ve toplumsal açıdan olumsuz etkilediği şeklinde belirlenmiştir. Tematik çerçeveyi destekleyen alt temalar ve bulgular ise bireyin ekonomik şiddetle birlikte kendine ve topluma yabancılaştığı, ekonomik şiddet gören bireyin kandırılarak veya hak ihlalleriyle emeğinin sömürüldüğü, ekonomik şiddet gören bireyin sürekli kendini güvencede hissetmediği, tedirgin ve stresli bir yaşam içinde olduğu başlıklarıyla açıklanabilir.

Tematik çerçeve ekseninde filmdeki alt temalardan biri olan ekonomik şiddet gören bireyin sürekli kendini güvencede hissetmediği, tedirgin ve stresli bir yaşam içinde olduğuna ilişkin bulgular filmde yola çıkıldığında şu şekilde açıklanabilir: Yönetmen, filmin açılışında belgeselci bir yaklaşımla Serap'ı hayatın yoğun temposunda hızlı adımlarla yürürken göstererek dış bir göz olarak onu yakından takip etmemizi ve yaşadıklarına tanık olmamızı istemektedir. Yakın planlar, hareketli kamera kullanımı, netlik ve kadrajdaki kompozisyon düzenlemeleri, filmdeki duygusal yoğunluğu ve tedirginliği sürekli yakından hissetmemizi sağlamaktadır. Kaldığı evde sürekli maaşını soran eniştesi ve ablası ona inanmayıp çantasını ve üzerini aramakta, Serap da bu yüzden en olmadık yerlerde (ayakkabı tabanı, işyerindeki tavan arası gibi) parasını muhafaza etmeye çalışmaktadır. Film boyunca Serap'ın yaşadığı toplumda içindeki küçük ümitlerin nasıl tükendiği verilmektedir. Serap'ın hayatını sürdürürken aslında tek ihtiyaç duyduğu, huzur bulacağı herhangi bir çatı altında babasıyla beraber olmaktır.

Filmde ekonomik şiddet gören bireyin kandırılarak veya hak ihlalleriyle emeğinin sömürüldüğü alt temasına ilişkin olarak aile çevresiyle ilişkilerinde özellikle baba figürü dikkat çekmektedir. Kamyon şoförü babası, kızıyla eve çıkmak için kalıcı iş baktığını söyleyerek onu mont, ayakkabı gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak suretiyle oyalamakta, kızıyla boş evler gezmekte ve bu şekilde babalık vicdanını rahatlatmaktadır. Serap'a ayrıca sürekli kaza yaptığı kamyon yüzünden işyerinde borca girdiği ve patronunun sözünden çıkamadığı yalanını söylemektedir. Serap da eniştesi ve ablasının evinde kalmaktan kurtulacağı günü iple çekip babasına inanmakta, bir yandan da küçük sürprizlerle babasını mutlu etmeye çalışmaktadır. Nitekim eniştesi ve ablasının evinde gördüğü ekonomik şiddet onu hayattan bezdirmektedir.

Ablası ve eniştesinin evinde gördüğü ekonomik şiddette sürekli eşyaları karıştırılıp huzursuz edilen Serap, buna direnince eniştesinin “Senin evin mi burası kızım? Burada yiyip içiyorsun bir şeye yaradığın yok... Zaten iyi bir şey olsan baban atmazdı seni başımıza” şeklindeki hakaretleriyle karşılaşmaktadır. Hatta dayak yiyeceği korkusuyla odasının kapısını kilitlemek zorunda bırakılmaktadır. Nitekim ablası da ekonomik özgürlüğü olmadığından eşinin baskılarına; sözlü ve ekonomik şiddetine maruz kalmaktadır. Cankılıç Uluyağcı’ya göre “kadının ekonomik bağımlılığı, kötü ev koşulları gibi nedenlerin erkeklerin kadınlara şiddet uygulamalarının nedenleri arasında dikkat çektiğini ifade etmektedir. Bu uygulama kimi kez tokat, kimi kez öldüresiye dayak şeklini alabilmektedir” (Cankılıç Uluyağcı, 1993, s.20).

Gökkaya’ya göre kadına yönelik fiziksel ve ekonomik şiddet, genellikle toplumların erkek egemen yapısından kaynaklanmakla birlikte bunu toplumun mevcut ekonomik, siyasal ve yasal politikaları da desteklemektedir. Bu da erkeği birincil, üstün konuma yükseltirken kadını onun karşısında ikincilleştirip erkeğin veya toplumun kadına yönelik şiddetini meşru göstermektedir. Özellikle kadınlara uygulanan ekonomik şiddet, onları toplumsal hayata tutunma, demokrasi özgürlüğünü yaşama ve birey olarak kendini geliştirme adına bir hak ihlâline maruz bırakıp yoksullaştırmaktadır (Gökkaya, 2011, s.110).

Filmde ekonomik şiddet dolayısıyla kandırılarak veya hak ihlalleriyle emeğinin sömürüldüğü alt temasına ilişkin olarak ablası, babası, eniştesi tarafından psikolojik ve ekonomik şiddete maruz kalan Serap’ın iş çevresinde de durumu farklı değildir. Yakın arkadaşı Dilber ile sabahın çok erken saatlerinde bindiği servis arabası ve işyerindeki koşturmacası, kadın olarak hayatını sürdürmek için verdiği emeği gözler önüne sermektedir. Üstelik bu mücadelede yalnızdır. Yakın arkadaşı olmasına rağmen Dilber bile onun destekçisi değildir. Örneğin işyerindeki amirleri olan Sultan’a Serap’ın gecikeceğini söylemediğinden Serap maaşını eksik alıp laf işitmiştir. Bunu Dilber’e neden yaptığını sorduğunda da Dilber unuttuğunu söyler. Oysa Dilber’i arayıp özellikle bunu kendisinden rica etmiştir. Ayrıca Dilber, Serap yokken işyerinde onu idare etmezken kendisi Serap’tan her türlü yardımı istemekte çekince görmemektedir. Serap ise tüm bunlara rağmen onu hep alttan alıp idare eden taraf olur.

Bireyin ekonomik şiddetle birlikte kendine ve topluma yabancılaştığı alt temasına ilişkin olarak Serap’ın toplumdan dışlanması, kendini ihmal edişi ve karakterindeki olumsuz dönüşümden bahsedilebilir. Filmin başında aile ortamında yaşayan, bakımı ve eğlencesinden geri kalmayan Dilber’e karşı, kendi adına bir şey alamayan veya kendisiyle ilgilenemeyen Serap, yaşadığı bu kıskaçta oldukça mutsuz bir hayat sürerken gösterilmektedir. Eniştesinin evindeki ekonomik şiddet ve baskılardan bunalıp kaçtığında önce Dilber’in evinde Dilber’in annesi, daha sonra da Dilber tarafından istenmemeye başlar. Sığınacak bir liman bulamadığı kimsesizliğinde, babasının yalanlarına inanmaktan başka çare bulamayan Serap, Dilber’in ve diğer iş arkadaşlarının iş dışında kendilerine bakıp dışarıya eğlenmek için çıkmalarını da şaşkınlıkla izler. Çünkü bir geliri olduğu hâlde kendi bakımını ihmal edip kendine özel harcama yapmamakta ve genelde hep aynı kıyafetlerle karşımıza çıkmaktadır.

Feminist sinema kuramcılarında Laura Mulvey, kadınların sinemada arzu nesnesi olarak erkek bakışına maruz kalmalarına “erkek bakışı/male gaze” diye ifade ettiği kavram üzerinden açıklık getirmektedir. Ona göre sinemada haz, erkek egemen (ataerkil) bakıştan doğmaktadır. Kadın, erkek bakışını ele geçirip erkek arzusu için oynamakta ve onun bakışını anlamlandırmaktadır. Bu nedenle de sinemada cinsel nesne olarak teşhir edilip erotik temaşanın ana motifi olan kadının dış görünüşü, bakma arzusunu uyandıracak şekilde görsel ve erotik etki için tasarlanmaktadır (Mulvey, 1999, s.837). Serap da film boyunca her ne kadar cinsel obje gibi ön planda sunulmasa da Yusuf’un atölyeye bırakması için arabasına bindiğinde, olduğundan farklı bir beğenilme çabası içinde görülmektedir. Eşyalarına bakıp onun hakkında fikir sahibi olmaya çalışır. İlk kez güzel görünmek için telaşa girer. Ancak Yusuf’un ilgisizliğini ve kendisini fark etmeyişi anlayanca hayal kırıklığı yaşar.

Serap, 2000’ler modern Türkiye’sinde bize iki farklı kadın portresini sunmaktadır. Bir tarafta kadın olarak gelirini kendine harcayabilen özgür ruhlu kadın, diğer tarafta ekonomik bir geliri olsa da kendisine harcayamayan, sürekli ablası, eniştesi, babası gibi yakın çevreleri tarafından ekonomik şiddet gören kadın. Kadın dayanışmasının görülmediği, dostun ise hiç olmadığı bir dünyada iyice boğulan Serap, Yusuf’un da Dilber ve diğer kız arkadaşlarıyla eğlenmeyi tercih etmesiyle yalnızlığını iyiden iyiye hissetmeye başlar. Smelik’in bahsettiği gibi geleneksel sinema anlatı yapısında eril karakter, etkin ve iktidar sahibi olarak verilir, ideolojik anlam yüklü kadınlığa ait klişe imgeler sunulur (Smelik, 2008, s.6). Serap ise bu klişelerin her ne kadar dışında da olsa içinde olmadığını yalnız ve mutsuz bir şekilde gösterilmektedir.

Serap önce kendini dışlanmış hissettiği toplumda ilk tepkisini en yakın arkadaşı Dilber’e gösterir. Dilber’i işyerinde duymuyormuş gibi davranır. Çünkü hem diğer kız arkadaşları ve sevdiği adamlarla eğlenceye gidip onu çağırmamıştır hem de evinde kalırken zor durumunu bildiği halde bir gecelik başının çaresine bakmasını istemiştir. Bir de Serap’a yüksek sesle gece nerde kaldığını sorduğunda Serap’ın işyeri deposunda kaldığını Sultan’ın öğrenmesine neden olur. Sultan bu durumdan hoşnut olmasa da onu birkaç günlüğüne idare edeceğini söyler ve bu Serap için ilk kazanım olur. Hemen eniştesinin evinde kalan son eşyalarını almaya gider. Bu sırada ablası babasına güvenmemesi gerektiğini, ev kiralama bahanesiyle birini bulup tekrar kendilerine göndereceklerini söylese de Serap onu dinlemez. Ablası “Annemize ne çektirdiğini bilmiyor musun” derken aslında babasına güvenmeme sebeplerinden birini açığa vurmaktadır. Belki de bu nedenle eşyle istemeden de olsa evlenmek zorunda kalmıştır. Serap ise babasıyla eve çıkacağı ümidini henüz kaybetmemiştir. İlk defa Sultan’ın birkaç günlüğüne onayını aldığı ve kendisine baskı yapanlardan da uzak olduğu için işyerinin deposunda huzurla yatar ve derin derin nefes almaya başlar.

Serap’ın belki de en büyük hayal kırıklığı ise Dilber’i sevdiği çocukla birlikte görmesidir. Artık aldığı bir parça nefes de ağırlaşmaya başlar ve bu, ekonomik şiddetin toplumsal bir yansıması olarak Serap karakterindeki dönüşümü de gözlemlemeye başladığımız ilk noktadır. Bundan sonra Serap, yavaş yavaş ahlâki duruşundan tavizle modern dünyanın mekanik ilişkilerine karşı cevabını çekinmeden verecektir. Dilber ile Yusuf’u işyerinde uygunsuz bir şekilde gördüğünü Sultan’a söylediğinde Dilber işten kovulur. Serap, yaşadıklarının stresinden bir an olsun uzaklaşmak istediğinde ise

her seferinde hayal kırıklığına uğrar. Örneğin babasıyla lunaparka gider; ancak bindiği gondolla yaşadığı kısa süreli heyecan sonunda istifrağ eder. O da eğlenen insanları izlemekle yetinir. Babası ile iletişimsizliği ise hat safhadadır. Film boyunca Serap'ın hiçbir telefonunu açmayan babası, Serap yanındayken telefonu çaldığında da Serap anlamasın diye uzaklaşarak konuşmaktadır. Babasıyla filmin sonlarına doğru nihayet aynı çatı altında bir otelde görülen Serap'ın mutluluğu yine arzuladığı baba kız olma durumundan uzaktır. “Oktan, Türk Sineması'nda 1990'ların ikinci yarısından itibaren erkek temsillerine bakıldığında değişen toplumsal ilişki biçimlerinin erkeklerde yarattığı gerilim ve dönüşüme paralel olarak genellikle güçsüz, problemleriyle baş edemeyen, otoritesini kaybetmiş, başarısız, kendini gerçekleştirememiş erkeklik temsillerine rastlandığına dikkat çekmektedir” (Oktan, 2008, s.158). Filmde de otoriter, sahiplenici baba figüründen uzak, sürekli yalanlarla sorumluluklarından kaçmaya çalışan zayıf karakterli bir baba temsili görülmektedir.

Babasının aynı eve çıkmamak için sunduğu bahanelerden bunalan Serap, sonunda onun kendi arzuladığı baba figürüne ne kadar yabancı olduğunu anlayınca yüzüne yalanlarının farkında olduğunu ve aynı şeyleri tekrarlayıp durduğunu söyler. Babası da tartışma esnasında Serap'ın ablasında kalmadığını öğrenip nerde kaldığını sorunca Serap'ın “Şimdi mi aklına geldim” demesine karşı tokat atıp restorandan ayrılır. Serap'ın nefesi, kalan yemeğini yerken artık iyice zorlu bir şekilde çıkmaktadır. “Tanel Toker, Türk Sineması'ndaki şiddet eylemlerini analiz ettiği çalışmasında şiddet eylemlerinde erkek karakter ve tiplerin daha fazla öne çıktığını, filmlerdeki şiddet içeriğinin büyük çapta erkeğe ait bir alan olarak üretildiğini ve bunun da filmlerdeki erkek egemenliğini vurguladığını ifade etmektedir” (Toker, 2014, s.74). Nefesim Kesilene kadar filmde de baba, enişte, yakın arkadaş özelinde hem Serap kendi başının çaresine bakması arzulan hem de erkek egemenliğinin vurgulanışında fiziksel, sözlü ve ekonomik şiddete maruz kalandır.

Filmin sonlarına doğru Serap artık iyi ve kötüyü kendince ayırım yaparak hesap sormaya başlar. Kendisi gibi yetiştirme yurdunda büyüyen Funda'nın yakın olma çabalarına karşılık verir ve yüzü güler. Ama bu mutluluk yine kısa süreli olur. İnadına baba-kız olma sevdasına kendisini hiçe sayıp babasıyla kaldıkları otele gider ve onu yarı çıplak bir kadınla görünce soluk soluğa otelin lobisine inerek orada sabahlar. “Feminist eleştirmenler bu şekilde kadına sinemada edilgen rol verilmesine ve belli pasif rollerle stereotipleştirilmesine karşı çıkmaktadırlar. Mulvey'e göre kadınların filmlerde nesne olarak gösterilmesi erkek bakışıdır ve seyirci erkek gözüyle kadınların pasif konumunu izlemekten keyif almaktadır (Arslantepe, 2010). Film de her ne kadar feminist bir bakışa sahip gibi görünse de kadın temsillerini mücadele içinde göstermekten ziyade daha çok eril gücün sahiplenilmesine muhtaç, pasif konumuyla bize sunmaktadır.

Serap her ne kadar babasının yanlışlarının farkında olsa da en büyük hayali olan babasıyla birlikte bir evde yaşama fikrinden vazgeçmiş değildir. Yusuf'la karşılaştığında elinde yüklü miktar para görünce aklına bu paraya sahip olursa babasının borçlarını ödeyip bir an önce aynı eve çıkabilecekleri düşüncesi gelir. Onun bir şeyler içme teklifini kabul eder ancak içtiği içkiden sonra istiğfar etmesi, tıpkı lunaparktaki gibi eğlencenin onun hayatında hiç olamayacağının kanıtı gibidir. Onu kendine getiren sahne ise su ile elini yüzünü yıkadığı sahnedir. Su, film boyunca Serap'ın kendini

toparlaması için rahat nefes almasını sağlayan bir huzur ya da arınma kaynağı olarak verilir. Serap yerine geçtiğinde Yusuf eğlenirken gizlice ceketinden arabasının anahtarını alıp parasını çalar. Sonra da taşla araba camını kırarak başkasının hırsızlık yaptığı süsü verir ve hiçbir şey olmamış gibi bara geri döner. Ekonomik şiddetin toplumsal yansımalarından belki de en acımasızını veren bu sahne, Serap'taki beklenmedik karakter dönüşümünü; yani tertemiz bir genç kızın nasıl entrika çevirerek hem intikam alıp hem de hırsızlık yapabilen bir kişiye dönüştüğünü gözler önüne sermektedir.

Hırsızlık sonrası babasının borcunu kapatma arzusuyla işyerine giden Serap, arkadaşından babasının borcunun olmayıp kandırıldığını öğrenince yine hayatının şokunu yaşar. Babasının yurtdışına kaçmak üzere olduğunu anlayınca, son bir çırpınıyla her şeyin farkında olduğunu ifade ederek gitmesine engel olmaya çalışır. Aralarındaki çekişme sonucunda babasını otel odasına kilitleyerek polise babasıyla ilgili kaçakçılık ihbarında bulunan Serap, çaldığı parayla işyerindeki paralarını birleştirip yanına alır. Bu hareketi tek başına bir eve çıkacağını düşündürmektedir. Dışarıdan babasıyla kaldıkları otelin bulunduğu yere doğru bakarken polis arabalarının oradan peş peşe geçtiğini görür ve film sona erer. Serap burada yine net, polis arabaları ve içinde bulunduğu çevre fludur. "Laura Mulvey, Claire Johnston gibi feminist film eleştirmenlerinin kadınların patriyarkal sinemadan kurtulmaları adına geleneksel kodlardan kopuş önerisine uygun olarak" (Öğüt, 2009, s.206) filmin yönetmeni Emine Emel Balcı da filmde yeni bir anlatım sergilemiştir. Balcı, film boyunca dış çekimlerde Serap'ın yalnızlığını, çevresine olan güvensizliğini ve diğerlerinden farklı oluşunu kendisini net, etrafını flu göstererek vermiştir. Hareketli takip kamerası, sallanan görüntüler ile de duygusal gerilimlerini ve hayatın temposuna ayak uydurma çabasını yansıtmaya çalışmıştır.

Sonuç

Şiddetin daha az dile getirilen bir türü olarak en etkili şiddet türlerinin başında gelen ekonomik şiddetin gerek bireye gerekse içinde bulunduğu topluma büyük zararları olduğu söylenilebilir. Ruhsal ve fiziksel açıdan bireyi oldukça yıpratın bu şiddet türü, toplumsal yönden yabancılaşma, hırsızlık, ahlâki çöküş gibi sosyal meselelerin de giderek artmasına yol açan etkenlerden biridir. Ekonomik şiddetin uygulayıcıları, genellikle mevcut ekonomik kaynağı yönetme yetkisini kendinde gördükleri için kişiyi bunlardan yoksun bırakacakları tehdidiyle kontrol altına almaya çalışmakta, kişi de ekonomik geliri olsa bile bunu özgürce kullanmamaktadır.

Ekonomik şiddetin en önemli kitle iletişim araçlarından sinemada yer almasına bakıldığında ise toplumların mevcut sosyo-kültürel ve ekonomik yapısının etkili olduğu ifade edilebilir. Örneğin günümüz Türk Sineması'na bakıldığında var olan ataerkil toplum yapısındaki ekonomik şiddete hem kabullenici hem de eleştirel şekilde yaklaşıldığı örnekler mevcuttur. İncelenen Nefesim Kesilene Kadar filmi de konuya eleştirel yaklaşırken bir yandan da ana karakter Serap'ın sisteme uygun geliştirdiği mücadele etme yollarını göstermektedir. Ayrıca Serap'ın kendi ekonomik gücü olmasına rağmen sürekli eril gücün sahiplenmesine ihtiyaç duyduğu ve bu ihtiyacı nedeniyle mutlu olamadığı verilmektedir.

Filmin başlarında en saf haliyle gördüğümüz Serap, insanlar tarafından kandırıldıkça kendi karakterine ve toplumun ahlâki değerlerine yabancılaşmış farklı bir bireye dönüşmüştür. Bu dönüşümde yakınlarının ona sırtını dönmeleri, ruhsal ve fiziksel olarak yıpratılması, barınacak yer sağlamanın ekonomik kontrol aracı olarak görülmesi gibi ekonomik şiddet eylemlerine maruz kalması etkili olmuştur. Yönetmen ekonomik şiddet gören Serap'ın önce hesap sorup sonra intikam almak suretiyle dönüşümünü bize kademe kademe vermiştir. Arkadan iş çevirmenin nasıl olduğunu gören Serap için başkasının hırsızlık yaptığı süsünü verip yalan söyleme artık sıradan bir olaydır. Üstelik uğruna hırsızlık yaptığı babasının yurtdışına kaçma hazırlığında olduğunu ve borcu olduğu yalanlarıyla oyalandığını öğrenen Serap için babasını polise ihbar etmek de ağır da olsa en uygun cezadır.

Nefesim Kesilene Kadar filminde ekonomik şiddet vurgusunu sinematografik unsurların da desteklediği görülmektedir. Örneğin netlik, hareketli kamera kullanımı, çekim planları, ayrıca enişte, abla, baba, Dilber, Yusuf, Sultan gibi filmin diğer karakterlerinin Serap'a göre çoğunluğu temsil ettiğinden kadrajda daha geniş yer kaplaması vb. teknikler ile yönetmen ana karakterle özdeşleşmeyi engellemeye çalışmıştır. Böylelikle izleyici Serap'ın yaşadıklarını sorgulamaya başlayışına ve haksızlığa uğradığında verdiği yanıtların farklılığına götürülmek istenmiştir. Su ise Serap'ın yaşadıkları karşısında soluklanmasının bir metaforu olarak film boyunca karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak ekonomik şiddetin toplumsal yansımalarının filmde gerçekçi bir yorumla aktarıldığı ifade edilebilir. Serap karakteri özelinde filmde ekonomik şiddete maruz kalanın, onunla baş etmenin yollarını yine sistemin içinden ve sistemin kodlarıyla formalize ederek bulduğu görülmektedir. Bu eksenle insanca yaşamak için nefesi kesilene kadar mücadele etmesi gerektiği bilincine varan Serap, toplumun bozulan ahlaki değerlerini benimsemeye ve olumsuz anlamda farklı davranışlar geliştirmeye itilmiştir. Serap'taki dönüşüm aslında bireyin ve dolayısıyla toplumun ekonomik şiddetle birlikte değer yitimine ve ahlâki çöküşe uğramasının bir sonucudur. Serap'ın mevcut ataerkil toplumun bir bireyi olarak ekonomik geliri olsa da kendisine haksız eylemlerde bulunanlara karşı dik bir duruş sergileyerek onların kendisine acımadığı gibi davranmakla ayakta kalmayı tercih ettiği söylenilebilir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, A. M. (2006). *Aile İçi Şiddet*. İstanbul, Elma Yayıncılık.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E., & Bayraktaroğlu, S. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Arslantepeler, M. (2010, 28-30 Nisan). Sinemada Feminist Teori. 3. *Uluslararası Bir Bilim Kategorisi Olarak Kadın: Edebiyat, Dil, Kültür ve Sanat Çalışmalarında Kadın Sempozyumu*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Dilek Sabancı Devlet Konservatuvarı.
- Balabanlar, A. (2020). Sinemada Şiddet Olgusu Bağlamında John Wick. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi: E-Kurgu*, 28(1), 244-255.

- Boyacıoğlu, İ. (2016). Dünden Bugüne Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet ve Ulusal Kadın Çalışmaları: Psikolojik Araştırmalara Davet. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19, 126-145.
- Can Gürkan Ö., & Coşar F. (2009). Ekonomik Şiddetin Kadın Yaşamındaki Etkileri. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2, 124-129.
- Cankılıç U. C. (1993). Türk Sinemasında Erkek Söylemi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Dünya Sağlık Örgütü. 24 Haziran 2020 tarihinde <https://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/> adresinden alındı.
- Erdoğan, S., Aktaş, A., & Bayram, G. O. (2009). Sığınma Evinde Yaşayan Bir Grup Kadının Şiddet Deneyimleri ve Baş Etme Yaklaşımları: Niteliksel Bir Çalışma. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 807-824.
- Ergan, N. G. (1999, 25-29 Eylül). Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Aile ve Akrabalık Anlayışı. *Uluslararası III. Türk Kültürü Kongresi*, İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Erkan, E. (2014). Sinemasal Şiddet. *Sanat-Tasarım Dergisi*, 1(4), 15-21.
- Eşkinat, R. (2013). Türkiye’de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet (Boşanmış Kadınlara Yönelik Araştırma). *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (37), 289-302.
- Gençoğlu, C., Kumcağız, H., & Ersanlı, K. (2014). Ergenlerin Şiddet Eğilimine Etki Eden Ailevi Faktörler. *Electronic Turkish Studies*, 9(2), 639-652.
- Gökkaya, V. B. (2011). Türkiye’de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(2), 101-112.
- Gül, M. E., & Sepetçi, T. (2018). Sinemada Şiddetin Estetize Edilmesi: Zincirsiz ve Birkaç Dolar İçin Filmlerinin Metinlerarası Karşılaştırması. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(5), 21-42.
- Haylı, Ç. M., & Gökdoğan, M. R. (2019). Aile İçi Şiddet Domestic Violence. *Journal of International Social Research*, 12(63), 631-635.
- İnci, R. (2019) Çalışan Kadınlarda Şiddet Algısı ve Bu Algıda Ekonomik Şiddetin Yeri. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(3), 189-206.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2009). *Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı*. Ankara: Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Projesi. 7 Eylül 2020 tarihinde <https://turkey.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/aismelkitabı.pdf> adresinden alındı.
- Kahraman, M. S., & Çokamay, G. (2016). Aile İçi Şiddet ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri: Temel Kavramlar, Güvenlik Planı Hazırlama ve Alternatif Tedavi Model Örnekleri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(4), 321-336.
- Kocadaş, B., & Kılıç, M. (2012). Düşük Sosyo-Ekonomik Yapıdaki Kadın ve Çocuğun Şiddet Algısı. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*, Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.
- Kuyucak Esen, Ş. (2010). *Türk Sinemasının Kilometre Taşları*. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Mertoğlu, M. (2014). 2004 Yılından İtibaren İstanbul ve Bakırköy Adliyesi’ne İntikal Eden Aile İçi Şiddet Olaylarında Sanık, Mağdur ve Şiddet Olaylarının Profili-6284 Sayılı Yasanın Yansımaları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16, 4331-4353.
- Mulvey, L. (1999). Visual Pleasure and Narrative Cinema. *Film Theory and Criticism: Introductory Readings*. Leo Braudy and Marshall Cohen (eds.) New York: Oxford UP, 833-844.
- Oktan, A. (2008). Türk Sinemasında Hegemonik Erkeklikten Erkeklik Krizine. *Selçuk İletişim Dergisi*, 5(2), 152-166.

- Oktay, E. Y. (2015). Türkiye'nin ve Dünyanın Ortak Sorunu: Kadına Şiddet. *Journal Of Academic Studies*, 16(64), 57-118.
- Öğüt, H. (2009). Kadın Filmleri ve Feminist Karşı Sinema. *Cogito*, 58, 202-217.
- Özgentürk, İ., Karğın, V., & Baltacı, H. (2012). Aile İçi Şiddet ve Şiddetin Nesilden Nesile İletilmesi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 14(4), 55-77.
- Parsova, G., & Eroğlu, D. (2018). Kır Kökenli Kadın Girişimciliğinin Ekonomik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Analizi. *Pamukkale University Journal Of Social Sciences Institute/Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 153-166.
- Pınarbaşı, T. E., Cevher, R., Yardım, G., & Enkhtuya, N. (2018, 25-28 Nisan). Şiddet Öğelerinin Televizyonda Kullanılması: Ana Haber Bültenleri Örneği, *16th International Symposium Communication in The Millenium*.(s. 364-378). Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi, Eskişehir.
- Pişkin, G. (2011). Hızlı ve Dengesiz Değişime Tepki Olarak Sinemada Şiddet Türkiye Örneği: 1980-2006. 38. *Icanas (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi)*, II. Cilt, 10-15 Eylül 2007, (ss.573-594), Ankara: Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları: 11/2.
- Smelik, A. (1998). *Feminist Film Teorisi ve Ayna Çatladı*. (Koç, D. Çev.). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Söğüt, F (2020). Türk Sineması ve Şiddet: Son Dönem Türk Filmlerinde Şiddetin Sunumu Üzerine Bir Araştırma. *Gsed*, 26(44), 246-257.
- Şahin, G., & Yıldırım, H. (2019, 29 October). Türkiye Ölçeğinde Kadına Yönelik Şiddet Olgusunun Yoksulluk ve Eğitim Parametreleri İle İncelenmesi. *International Scientific Research Symposium*, İzmir: İksad Yay.
- Taşkale, N., & Soygüt, G. (2016). Kadın Sığınma Evlerinde Kalan Şiddet Mağduru Kadınlar: Demografik ve Sosyoekonomik Bir İnceleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19, 3-11.
- Toker, T. (2014). Türk Sinemasında Şiddet: 2002-2012 Yılları Arasında Gişe Hasılatı Yapan Beş Filmdeki Şiddet Öğeleri Üzerine Bir Araştırma. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Yaşar, M. R. İki Şiddet Arasında Kadın. *Akademik Matbuat*, 1(1), 1-20.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, E. B., & Öz, F. (2017). Kadın Hastaların Ekonomik Şiddete İlişkin Deneyimleri İle. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, Aralık 2017, 6(3), 97-103.

A TURKISH CINEMA PERSPECTIVE ON THE SOCIAL REFLECTIONS OF ECONOMIC VIOLENCE, THE EXAMPLE OF “NEFESİM KESİLENE KADAR”

Nebiye KONUK KANDEMİR*
Birgöl ALICI**

Violence can be characterized as the harm that a person has suffered spiritually or physically through force and bullying. Social change and development have led to the emergence of different types of violence, such as digital violence, technological violence, as well as the type of physical violence. Although the spread of violence is quite wide, economic violence, which is one of the least common types, refers to a situation where a person cannot meet his/her basic needs or is deprived of his/her existing rights, even though circumstances allow it.

Economic violence is more common in Turkey as a type of violence that men apply to their wives. Although it is thought that women’s participation in working life and gaining economic independence have reduced the incidence of economic violence, this type of violence has not still been able to be reduced to low levels. Because actions such as opposing a woman’s work or forced labor in a job that she doesn’t want, confiscating her money, preventing her from being promoted, whether she is employed or not, keep going on today.

The repeated demonstration of different types of violence through the mass media leads to its feeding, as if it were a legitimate act. For this reason, criminal sanctions for the introduction of ethical rules are heard more often, especially in visual mass media such as television and cinema. Cinema in the visual mass media presents the socio-cultural and economic issues of society; In short, violence in its productions, which have the property of reflecting social realities, to its viewers with their cultural codes. For example, in a movie about ceremonial murders, violence in slums can

* İstanbul Sabahattin Zaim University, Faculty of Business and Management Sciences, nebiye.konuk@izu.edu.tr,

** Van Yuzuncu Yil University, Faculty of Fine Arts, Department of Radio, Television and Cinema, birgualici@yyu.edu.tr

occur in the form of a woman becoming depressed as a result of the economic violence she sees and committing suicide, as those who escape from the ceremony feel under psychological pressure and are eventually shot when they resist.

The type and multiplicity of violent scenes can sometimes even be among the reasons why the viewer is in demand for the film. Different productions such as psychological thrillers, action movies, horror movies, fight movies can be watched for purposes such as identifying with the character rather than social reality and getting excited. Domestic violence and violence against women are among the most frequently discussed issues in productions that are in accordance with social reality.

Of the types of domestic violence, economic violence can be seen as an example of pathological social acceptance, the effects and spread of which, although not much is known, are more numerous. Because capitalist patriarchal societies have a wheel of operation for profit, it is necessary to establish strong relations with the employer in order not to deprive them of their right to self-employment and housing all the time, but also to have the opportunity to have strong relationships with the employer. Economic violence, which refers to the situation of using economic opportunities as a threat and control tool to someone else, was examined in this study in a special way “Till My Breath Stops”, which is a successful example of Turkish Cinema written and directed by Emine Emel Balci.

The study consists of sections on violence as a social problem, its causes and effects, then economic violence, economic violence in the cinema, and finally an overview of the film on the axis of economic violence “Till My Breath Stops”. Since there are very limited resources in the literature on economic violence and economic violence in cinema, it is thought that the study will shed light on the research that will be conducted in this field. The aim of the study, in which the descriptive analysis method is used as one of the qualitative analysis methods, is to try to determine how and in what way economic violence takes place in today’s Turkish Cinema.

In the study, based on the findings obtained on the effects of economic violence from family to society and its possible consequences through the film, it is concluded that economic violence negatively affects a person psychologically, morally and socially. In this context, in accordance with the main thematic framework, it can be said that a person has become alienated through the character of Mirage, his labor has been exploited, and he has to struggle alone in an anxious and stressful life. In addition, the director also uses sharpness distortion, a moving camera, etc. to more realistically emphasize the message he wants to give in the film. It is understood that he invited the audience to question him as a witness using the methods.

The economic violence that the character Serap sees in the film can also turn into physical violence in places when he shows resistance and opposes it. His father’s reaction when he realized that he had no thoughts of distracting him and going home caused his father to slap him at the restaurant where they were eating. Again, when he realized that his things were being mixed up in

his brother-in-law's house, he locked his room when his brother-in-law walked on him against his reaction, and in this way he was able to protect.

Although Serap's character had a steady job and an economic income in modern Turkey in the 2000s, being left alone by his family and surroundings led him to accept himself passively first, then gradually question him and ask for an account last. In fact, until the very last moment, she had been struggling and saving up for the desire to go home with her father. As a woman, she drew a character profile that needed masculine power and love as a woman, and witnessing that her father didn't care led to her becoming conscious and transforming.

It is given that Serap, who realized that he needed to breathe for himself at the end of the film, began to use methods that are never expected from him as an unusual character. He has not given in the injustices he has suffered anymore and has implemented his own accountability plans one by one. First, he caught the one who snitched on him in an inappropriate situation and told his supervisor, then he tried scheming, stealing and revenge without thinking about it, and finally he reported his father to the police. At the end of the day, the transformation of the character in Serap, which has been subjected to economic violence, has been given in such a way to push the viewer to question it as well.

In the film, economic violence is conveyed with the interpretation that even if a woman enters the working life, her labor is exploited by her relatives and her environment and she is left alone in the fight against the system. In this transmission, it was concluded that economic violence, especially the character of the Mirage, negatively affects the individual in many psychological, moral and social aspects. Because Mirage has been pushed to adapt to the deteriorating moral values of society in combating economic violence and to develop behaviour in this direction. In fact, this situation can be expressed as a reflection of social corruption and moral collapse, forcing the individual to adopt the system in an effort to survive.